

THE DEVELOPMENT OF FEES INCOMES IN TURKEY:1990-2015 PERIOD*

Yazar / Author: Yrd. Doç. Dr. Hakan Yavuz¹

Abstract

The implementation of fees is not common as taxes. But, it is expanding field of application public revenues. On the other hand, they are concern of the whole society in certain areas (higher education, deed, judgement, notary, traffic). Therefore, it is often come up in the public. Although the share of public revenues of the fees are low income, it is in the last decade the rate has increased faster than tax revenues. The purpose of this study, development of fees evaluate in 1990-2015. The analyzes of results, the introduction of new fees by years, its that generally tend to increase revenue and this the upward trend of size determined higher from tax revenues. However, the income derived from fees, the revenues of the property tax is more than the sum.

Key Words: Public Revenue, Fees, Turkey

TÜRKİYE'DE BİR KAMU GELİRİ OLARAK HARÇ GELİRLERİNİN GELİŞİMİ: 1990-2015 DÖNEMİ

Özet

Harçlar, vergiler kadar yaygın olmamasına rağmen, uygulama alanı ve türleri genişleyen bir kamu gelirdir. Diğer taraftan harçların, belirli alanlarda (yükseköğretim, tapu, yargı, noter, trafik) tüm toplumu ilgilendiren bir kamu geliri olması, bu konuyu sıklıkla gündeme getirmektedir. Bununla birlikte, harç gelirlerinin kamu gelirleri içindeki payı düşük olsa da, son on beş yılda oran olarak, vergi gelirlerinden daha hızlı artış göstermiştir. Bu çalışmanın amacı, harçların 1990-2015 dönemindeki gelişimini değerlendirmektir. Yapılan analizler sonucunda, yıllar itibariyle yeni harç kalemlerinin uygulamaya konduğu, harç gelirlerinin genelde artma eğiliminde olduğu ve hatta bu artış eğiliminin vergi gelirlerinden de yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, 2015 yılı itibariyle harç'dan elde edilen gelir, mülkiyet üzerinden alınan gelirlerin toplamından daha fazladır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Geliri, Harç, Türkiye

1. Giriş

Kamu ekonomisinin sınırları yıllar itibariyle genişlemektedir. Bu genişlemede ekonomik, sosyal, siyasi, askeri, teknolojik vb. birçok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Kamu kesiminin büyüme süreciyle birlikte, kamu harcamaları ve kamu gelirleri de arttırmıştır. Kamu gelirlerindeki artışa paralel olarak, bir kamu geliri olan harç gelirinin de artış eğiliminde olduğu görülmektedir.

Günümüzde, harç gelirinine ilişkin kanunun kabul tarihi 2/7/1964, yayımlandığı Resmi Gazete tarihi 17/7/1964 ve sayısı 492'dir. Bu kanuna göre alınacak harçlar; yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, pasaport, ikamet tezkeresi vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları, trafik harçlarıdır. Ancak

* Bu çalışma 26-27 Kasım 2016 tarihlerinde, İstanbul'da düzenlenen International Congress of Management Economy And Policy isimli uluslar arası bilimsel kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sakarya Üniversitesi / Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü. hyavuz@sakarya.edu.tr

uygulamaya bakıldığında, genel yönetim bütçe gelirleri içinde harç türlerininⁱ sürekli genişlediğinden söz edilebilir. Diğer taraftan uygulamada, belediyeler tarafından tahsil edilen bir harçlar da bulunmaktadır.

Uygulama alanı genişleyen harç gelirlerinin, vergi gelirlerinden en önemli farkının yararlanma ilkesinin bir gereği olarak alınmasından kaynaklandığı söylenebilir. Buna göre, harç bedeli olarak sunulan kamusal hizmetten yararlanmak isteyen vatandaşlar, bu bedeli ödemekle yükümlüdür. Diğer taraftan ödenme zorunluluğu bu gelir türünü vergiye yaklaştırmaktadır.

Devletin vergi toplamasındaki en önemli amaçlarından biri, kamusal harcamalara finansman sağlamaktır. Dolayısıyla kamu harcamaları vasıtasıyla toplumsal refahı arttırmada, etkin bir vergi tahsilat sistemine ihtiyacın olduğu söylenebilir. Harçlarında vergiler gibi, toplumsal faydasından söz edilebilir. Bu yüzden, harç olarak sunulan hizmetler için yüksek bir bedel talep edilmemektedir. Genellikle kamusal hizmet karşılığı belirlenen harç miktarlarının maliyet ya da maliyetten düşük olduğu görülmektedir. Ancak bazı hizmet türlerinde, maliyetini aşan hizmetten daha fazla harç alınmaktadır.

Harç bedelini ödemeyen vatandaşların kamusal hizmetten yararlanamaması, bu durumun yarı kamusal mal veya hizmet olmasından kaynaklanmaktadır. Nasıl ki yarı kamusal mallardan mahrum kalma, dışlanma ve fiyatlandırma mekanizması mevcut ise harç için de aynı durum söz konusudur. Ancak harçtaki fiyatlandırmanın çoğu zaman piyasadaki fiyatlandırma ile aynı olmadığı açıktır.

Bu çalışmada da günümüzde harç gelirlerinin hem merkezi yönetim hem de mahalli idarelerde geniş bir uygulama alanı bulan harç kavramına ilişkin teorik açıklamalar, harç gelirinin diğer kamu gelirlerinden farkı, harç gelirinin gelişimi ve türleri itibariyle harç geliri göstergeleri ele alınarak özellikle 1990 yılından günümüze kadar olan sürecin analizi yapılmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

Kamu geliri olarak harç kavramı, bazı kamu kuruluşlarının sundukları kamusal hizmetlerden faydalananların, bu faydalanma karşılığında ödedikleri ve devletin egemenlik hakkını kullanarak elde ettiği bedellerdir (Nadaroğlu, 1983: 235 ve Mutluer ve diğ., 2007: 217). Aslında harç, kısmen “mahrum bırakma” prensibinin uygulanabileceği kamu niteliği ağır basan mal ve hizmetlerden alındığı için, bu mal ve hizmetlerden faydalanmanın da isteğe bağlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak harcin konu olduğu kamusal mal ve hizmetler, insanların genellikle kolaylıkla vazgeçebilecekleri mal ve hizmetler değildir. Zorunluluk unsurunun ön plana çıktığı bu durumda harç, vergiye yaklaşmaktadır (Erdem, 1990: 99).

ⁱ 2015 yılı genel yönetim bütçe gelirlerine bakıldığında; yargı harçları (ticaret sicil harçları, esnaf sicil harçları, diğer yargı harçları), noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu harçları, pasaport ve konsolosluk harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları (avcılık belgesi harçları, hidrolik kaynaklara dayalı elektrik üretim lisans harçları, diğer imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları), trafik harçları ve diğer harçlar (yurt dışı çıkış harcı, eğitime katkı payı ayrılması gereken harçlar, özel güvenlik harçları, Türk uluslararası gemi sicil kayıt ve yıllık tonaj harçları, gemi sağlık resmi, bina inşaat harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işgal harcı, işyeri açma izni harcı, kaynak suları harcı, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, tellallık harcı, toptancı hali resmi, yapı kullanma izni harcı, diğer harçlar)'dan söz edilebilir.

Harç olarak ödenen bedellerle, sunulan kamusal hizmetin maliyeti ve hizmetten yararlanan birey veya kurumların elde ettikleri fayda arasında her zaman bir ilişki kurulamamaktadır (Aksoy, 1998: 143). Bununla birlikte, harç da diğer kamu gelir türleri gibi para ile ödenir. Hem gerçek hem de tüzel kişiler harç ödeyebilir ve harçlar da kanuna dayalı olarak alınır (Karakoç, 1985: 390).

Herhangi bir kamusal hizmetten elde edilen özel faydanın bedeli olarak alınan harç, görünüş itibarıyla ihtiyari bir ödemedir. Çünkü söz konusu kamusal hizmeti talep edip etmemek, fertlerin elindeymiş gibi görünür. Fakat gerçekte birçok durumda, bu serbestliği sadece şeklen var olduğu ifade edilmektedir (Edizdoğan ve diğ., 2011: 117). Bununla birlikte, harç bedeli olarak sunulan kamusal hizmetin ticari ve sınai bir niteliği de bulunmamaktadır (Akdoğan, 2009: 104).

Sunulan kamusal hizmetin karşılığı olarak alınan ve gerçekleştirilen hizmetin maliyet bedelini aşmaması gereken harç uygulamaları da bulunmaktadır. Bu uygulamalarda, söz konusu bedelin hemen mi, yoksa daha sonra mı ödenip ödenmemesi gerektiği, bazı durumlarda sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle, harca tabi hizmetten faydalanabilme hakkının kullanımı; belirli bir tarihte gerçekleştirilecek kamusal nitelikli bazı hizmetler açısından mümkün ise, bedelin o ana kadar ödenmemiş olması halinde söz konusu hakkın kullanım imkânı ortadan kalkabilmektedir. Bu durum, bireye telafisi olmayan maliyetlerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Dolayısıyla, harca tabi hizmetten faydalanabilmek için, harç bedelinin ödenmiş olup olmadığının araştırılması veya takip edilmesi birey açısından daha yararlıdır (Akdoğan, 2009: 104-105).

Harçların düzenlenmesinde taraflar eşit durumda değildirler. Taraflardan biri devlettir. Hukuki ilişkiler özel hukuk yerine, kamu hukuku ilişkilerine göre yürür. Dolayısıyla ilişkiler, kamusal güce dayanılarak tek taraflı olarak şekillenir. Buradaki ilişkilere, özel hukuk ilişkilerinde olduğu gibi irade muhtariyeti, akit, sözleşme değil, kamu hukukundaki zorlama, baskı ve icbar yön verir (Türk, 1996: 90).

Öte yandan, harç uygulamasına esas teşkil eden oran veya miktarın, belirli yasal dayanaklarının olması ve üzerinde keyfi uygulamaların olmaması zorunluluğu bulunmaktadır. Harç uygulamasında ekonomik, mali, sosyal ve idari nedenlerle bir kısım muafiyet veya istisnalara yer verilebilir. Harçlar, tahsili kolay, az masraflı, yönetim veya idaresi kolay, karmaşık uygulamalara mahal vermeyecek, hile, kayıp ve kaçığı önleyecek ya da güçleştirecek bir şekilde düzenlenmelidir. Mükellefler açısından da, formalitelerin azaltılması, işlem süresinin kısaltılması, uygulamaların açık ve anlaşılır olması gerekir (Pelin, 1945'den Aktaran; Akdoğan, 2009: 105-106).

3. Harç Gelirinin Diğer Kamu Gelirlerinden Farkı

Uygulamada bazı durumlarda harç geliri ile vergi, resim ve parafiskal gelirler karıştırılabilmektedir. Ancak harç geliri, söz konusu kamu gelir türlerinden çeşitli yönlerden ayrılmaktadır. Harçları vergiden ayıran en önemli özellik; harçların kısmen de olsa bir kamusal hizmet karşılığı alınmasıdır, vergilerin karşılıksız olmasıdır. Burada harçlar için “kısmen” ifadesinin kullanılmasının nedeni, harçların mutlak surette bir kamu hizmetinin bedeli, yani fiyatı olmamasıdır (Pehlivan, 2014: 88).

Harçlar genellikle kamusal hizmetin tamamını değil, sadece bir kısmını karşılar. Bu nedenle harç, bir ücret veya fiyat gibi değerlendirilemez. Dahası, harca konu olan hizmet, harcı ödeyenin yanı sıra, toplumsal dışsal faydası yüksek olduğunda, hizmetin sadece belirli bir tutarı hizmetten doğrudan yarar sağlayana ödetilir. Yükseköğretimde öğrencilerden giriş, devam ve sınav adı altında alınan bedeller bu

duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu durumda harç bedelleri maliyetinin çok altındadır. Söz konusu hizmetin maliyetinin geri kalan kısmı tüm topluma yarar sağladığı için vergilerle finanse edilmektedir (Herekman, 1976: 10). Bununla birlikte, harç olarak ödenen tutarın, yapılan hizmete kıyasla çok yüksek olmaması gerekir. Aksi durumda, yapılan ödeme vergiye yaklaşır ve vergi niteliği kazanmaya başlayabilir (Akdoğan, 2009: 104).

Harçları vergiden ayıran diğer bir özellik, ihtiyari ödeme olmasından kaynaklanır. Vergiler ise zorunlu bir ödemedir. Harç ödememek için belirli bir kamusal veya idari hizmetten yararlanmamak yeterlidir. Ancak bazı vatandaşlar için, belirli hizmet türlerinden yararlanmak çoğu zaman bir zorunluluk haline gelebilir. O yüzden, vergiler ve harçlar arasındaki temel farklılık, vergilerin mecburi harçların ihtiyari olması değil, yararlanılan hizmetlerle ödenen harçlar arasında orantılı bir karşılık bulunması ve harç olarak sunulan hizmete duyulan ihtiyacın şiddetidir (Türk, 1996: 91).

Teorik açıdan harçların vergilere göre, tahsillerinin daha esnek bir yapıda oldukları söylenebilir. Çünkü harçlar; hizmet gerçekleştirilmeden, yapıldıktan sonra ve yapılırken tahsil olunabilir. Dahası harçlar fazla memur kullanmadan, karışık muhasebe kayıtları gerektirmeden, az masrafla ve vergide olduğu gibi bir takım formalitelerle vatandaşları rahatsız etmeden tahsil olunabilir (İrtenk, 1973: 186).

Harç geliri, parafiskal gelirlerden de belirli noktalarda farklılık gösterebilmektedir. Harç gelirleri, devlet ya da mahalli idarelerin bütçeleri içinde yer alırken, parafiskal gelirler ilgili kurum veya kuruluşların bütçelerinde yer alır (Egeli, 2007: 11). Diğer taraftan harçlar, devlet ve mahalli idareler gibi kamu kurumları tarafından tahsil edilirken, parafiskal gelirler ise bu kurumlar dışındaki kamu kurumlarınca, sosyal veya mesleki kuruluşlarca tahsil edilmektedir. Devletin egemenlik gücünü kullanarak elde edebildiği iki gelir arasındaki en önemli farklılıklardan biri, harç karşılığında sunulan hizmetin kişisel, parafiskal nitelikli bir ödeme karşılığında sunulan hizmet bir mesleğe veya bir topluluğa yöneliktir (Tosuner, 1986: 7'den aktaran; Egeli, 2007: 11).

Harç, vergi ve parafiskal gelirler dışında, resim ile de sık sık karıştırılmaktadır. Resim de harçlar gibi karşılıklı ve zorunlu bir ödemedir. Resim daha çok, belirli bir faaliyeti gerçekleştirebilmek için alınan izin karşılığı ödenirken, harç ise izinden ziyade, kamusal hizmetlerden elde edilen özel fayda neticesinde ödenmektedir. Harç ödemesinde de olduğu gibi resimde de, ödenen bedel ile izin alınması karşılığında elde edilen fayda arasında her zaman doğrusal bir ilişki kurulamaz. Ancak, harç karşılığında sunulan kamusal hizmetten dolayı az yâda çok katlanılan bir maliyet vardır. Resim adı altında alınan tutar ise sadece verilen iznin karşılığıdır ve devlet açısından harç da olduğu gibi, katlanılan bir maliyetten söz etmek çoğu zaman imkânsızdır.

4. Harç Gelirinin Gelişimi

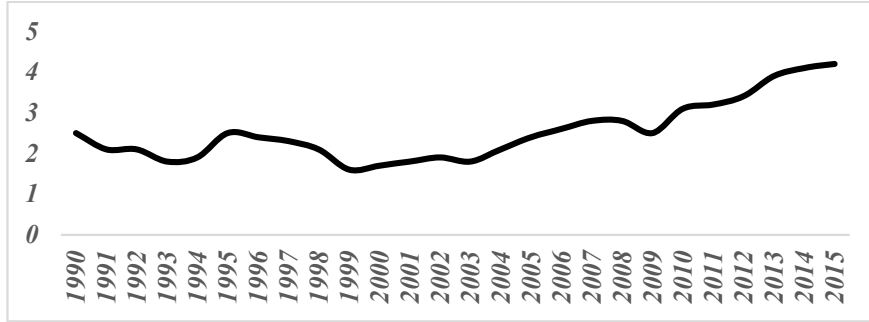
Aşağıdaki tabloda (tablo 1) harç gelirlerinin gelişimi ele alınmaktadır. Söz konusu tabloda, harç gelirlerindeki gelişmeler, vergi gelirlerindeki gelişmeler ekseninde ele alınmaktadır.

Tablo 1: Harç Geliri Göstergeleri (bin TL)

Yıllar	Harç Gelirleri	Artış Oranı (%)	Vergi Gelirleri	Artış Oranı (%)	Harç Geliri / Vergi Gelirleri
1990	1.176	-	45.399	-	2.5
1991	1.599	35.9	78.642	73.2	2.1
1992	2.879	80.1	141.602	80.1	2.1
1993	4.953	72.1	264.272	86.6	1.8
1994	11.652	135.2	587.760	122.4	1.9
1995	27.840	138.9	1.084.350	84.4	2.5
1996	54.280	94.9	2.244.093	106.9	2.4
1997	113.463	109.1	4.745.484	111.4	2.3
1998	193.038	70.1	9.228.596	94.4	2.1
1999	249.672	29.3	14.802.280	60.3	1.6
2000	453.728	81.7	26.503.698	79.1	1.7
2001	750.670	65.4	39.735.928	49.9	1.8
2002	1.142.279	52.1	59.631.868	50.1	1.9
2003	1.591.034	39.2	84.316.169	41.3	1.8
2004	2.111.954	32.7	101.038.904	19.8	2.1
2005	2.925.745	38.5	119.250.807	18.1	2.4
2006	4.042.603	38.1	151.271.701	26.8	2.6
2007	4.857.694	20.1	171.098.466	13.1	2.8
2008	5.180.554	6.5	184.800.355	8.0	2.8
2009	4.873.344	-5.1	189.963.543	2.7	2.5
2010	7.175.593	47.2	228.298.799	20.1	3.1
2011	8.520.852	18.7	260.945.623	14.3	3.2
2012	9.936.112	16.6	286.324.162	9.7	3.4
2013	13.157.761	32.4	334.704.964	16.8	3.9
2014	14.806.475	12.5	362.175.100	8.2	4.1
2015	16.984.617	14.7	407.818.455	12.6	4.2

Kaynak: www.gib.gov.tr ve www.muhasibat.gov.tr adresinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 1'den de görüldüğü gibi, harç gelirleri 1990-2015 döneminde 2009 yılı hariç sürekli artmıştır. Bununla birlikte, harç gelirleri 1990 itibariyle vergi gelirlerinin %2.5'i kadar devlete gelir sağlarken, bu oran 2009 yılına kadar dalgalı bir seyir izleyerek 2008 itibariyle %2.8 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılından sonra söz konusu oran sürekli artarak, 2015 yılı itibariyle %4.2 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu artış eğilimi aşağıdaki grafikte ele alınmaktadır.

Grafik 1: Harç Geliri / Vergi Gelirinin Gelişimi

1990-2000 döneminde harç gelirleri yaklaşık olarak ortalama %85 artarken, vergi gelirleri ise %90 artmıştır. 2001-2015 döneminde ise harç gelirleri ortalama %27 artarken, vergi gelirleri ise %19 artmıştır. Bu durum vergi ve harç gelirlerindeki artış oranının birbirine yakın seviyelerde gerçekleştiğini göstermektedir. Bununla birlikte, 1990-2015 döneminde (1990=100) harç gelirlerinin vergi gelirlerinden, oran olarak daha fazla arttığı görülmektedir.

2015 yılı itibariyle elde edilen harç gelirleri toplamı, mülkiyet üzerinden alınan motorlu taşıtlar, bina, arsa, arazi, çevre temizlik, veraset ve intikal vergisi toplamından daha fazladır. Söz konusu vergilerin toplam vergiler içindeki payı yaklaşık %4 civarındayken, harç gelirleri toplamının payı ise %4.2 civarındadır. Öte yandan, gümrük vergisinin payı ise %1.9 civarındadır. Dolayısıyla harç gelirleri toplamı, gerek gümrük vergisi gelirlerinden, gerekse mülkiyet üzerinden alınan vergilerin (motorlu taşıtlar vergisi hariç) toplamından daha fazladır.

Diğer taraftan, aşağıdaki tabloda (Tablo 2) 2007-2015 döneminde çeşitli harç türlerinden ne kadar gelir elde edildiği ele alınmaktadır.

Tablo 2: Harç Türlerine İlişkin Göstergeler (bin TL)

Yıllar	Yargı Harçları	Noter Harçları	Vergi Yargısı Harçları	Tapu Harçları	Pasaport ve Konsolosluk Harçları	Gemi ve Liman Harçları	İmtiyazname, Ruhsatname ve Diploma Harçları	Trafik Harçları	Diğer Harçlar
2007	752.136	393.368	-	2.012.200	522.637	8.782	810	640.899	526.862
2008	826.328	399.000	-	2.183.145	562.555	10.189	10.443	644.614	544.280
2009	933.347	441.945	1.309	1.908.702	659.306	10.587	15.486	249.803	652.859
2010	1.155.614	391.519	2.524	3.355.752	809.512	11.636	19.362	340.878	1.088.796
2011	1.547.837	438.158	1.765	4.071.506	826.826	12.913	24.188	399.014	1.198.647
2012	1.885.320	487.628	200	4.864.787	828.029	14.905	29.255	363.438	1.462.551
2013	2.175.765	611.141	424	7.098.702	862.122	18.202	34.584	540.937	1.815.885

2014	2.479.184	663.932	278	8.095.398	943.602	17.047	55.554	598.484	1.952.995
2015	2.768.623	690.240	209	9.530.015	1.084.446	18.958	62.940	754.066	2.075.120

Kaynak: www.muhasabat.gov.tr adresinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2'den de görüldüğü gibi, harç gelirleri içerisinde en önemli pay tapu harçlarına aittir. Aynı zamanda 2007 yılından 2015 yılına kadar, harç kalemleri içinde miktar olarak en fazla artış tapu harçlarında yaşanmıştır. 2015 yılı itibariyle tapu harçlarını, yargı harçları ve diğer harçlar kalemi izlemektedir. Diğer harçlar kalemine; yurt dışı çıkış harcı, eğitime katkı payı ayrılması gereken harç, özel güvenlik harçları, bina inşaat harcı, işgal harcı, işyeri açma izni harcı, kaynak suları harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, yapı kullanma izni harcı, vb. harç türleri girmektedir.

Öte yandan vergi yargısı harçlarından elde edilen gelirin giderek azaldığı ve 2015 yılı itibariyle sadece 143 bin TL'lik bir gelir elde edildiği görülmektedir. **Tablo 2'**nin en dikkat çeken özelliklerinden biri, trafik harçlarına ilişkin gerçekleştirmelerde yaşanmaktadır. 2007 yılında 640 bin TL civarında olan söz konusu harç geliri, 2009 yılında yaklaşık 249 bin TL'ye kadar azalmıştır ve 2015 yılında yaklaşık 754 bin TL olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç

Harçlar, tüm toplumu ilgilendiren uygulama alanına sahip oldukları için, sıklıkla kamuoyunun gündemine gelmektedir. Özellikle yargı, tapu, eğitim, pasaport, trafik ve noter harçları bu türdendir. Söz konusu harçları ödemek zorunda olan vatandaşlarda, bu harçların yüksek olduğuna dair bir kanaatin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, herhangi bir hizmetin yerine getirilmesi nedeniyle talep edilen harç miktarının hangi kriterlere göre belirlendiği bu konuda gündemi meşgul eden konulardan biridir. Ancak teorik tartışmalarda da ele alındığı gibi, genellikle harç tutarının belirli alanlarda sunulan kamusal hizmetin maliyetinin oldukça altında olduğu söylenebilir. Bu çalışmada da devletin egemenlik hakkını kullanarak elde ettiği kamu gelirlerinden biri olan harç gelirlerinin 1990-2015 dönemindeki gelişimi Türkiye açısından ele alınmıştır. Çalışmada tespit edilen bulgulara göre; harç gelirlerinin 2015 yılı itibariyle vergi gelirlerinin yaklaşık %4.2'si kadar devlete bir finansman sağladığı ve bu finansmanın yıllar itibariyle artma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan 2015 yılında, mülkiyet üzerinden elde edilen vergi türlerinin hepsinden ve gümrük vergisi toplamından daha fazla harç tahsilatı yapılmıştır. Bu durum 1990, 2000 ve 2010 yıllarında da aynıdır. Bununla birlikte, harçların kapsam ve alanı yıllar itibariyle genişlemekle birlikte, türlerinin de arttığı görülmektedir.

Kaynakça

- Akdoğan, A. (2009), "Kamu Maliyesi", Gazi Kitabevi, Ankara.
- Aksoy, Ş. (1998), "Kamu Maliyesi", Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö. ve Gümüş, E. (2011), "Kamu Maliyesi", Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Egeli, H. (2007), "Parafiskalite ve Parafiskal Yükümlülükler", İlkem Ofset, İzmir.

Erdem, B. “Kamu Maliyesi”, edit. Fethi Heper ve Burhan Erdem, Açıköğretim Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Herekman, A. (1976), “Genel Vergi Kuramı”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Kalite Matbaası, Ankara.

İrtenk, S. (1973), “Maliye”, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, Sobe Matbaası, İzmir.

Karakoç, Y. (1985), “Parafiskal Gelir ve Diğer Kamu Gelirleri ile Karşılaştırılması”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt: 2, sayı: 3, s.373-397.

Mutluer, M. K., Öner, E. Ve Kesik, A. (2007), “Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Nadaroğlu, H (1983), “Kamu Maliyesi Teorisi”, Okan Dağıtımçılık Yayıncılık, İstanbul.

Pehlivan, O. (2014), “Kamu Maliyesi”, Celepler Matbaacılık, Trabzon.

Türk, İ. (1996), “Kamu Maliyesi”, Turhan Kitabevi, Ankara.

http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG1.htm, 10.03.2016

https://www.muhasibat.gov.tr/mgmportal/faces/khb_yeni?_afLoop=4837049158665700&_afWindowMode=0&_adf.ctrl-state=pwz4yen2_85, 10.03.2016